

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE ERKEKLERLE ÇALIŞMA ÜZERİNE BİR DENEME

*Umut Yaşar GÖÇ*¹

Zaman tüneline geçmişe doğru gidildiğinde Antik Roma'da erkeklerin eşlerini ve çocuklarını dövme, hatta onları öldürme hakkına sahip olduğuna tanık olunmaktadır. Milattan sonra 400-1400 yılları arasında ise Orta Çağ hukukunun kadının eşine itaat etmesini sağlamak için şiddet kullanmasını teşvik ettiği görülmektedir.

Kadınların ikincil, erkeğe tabi konumunun yerleşikliği ise insan hakları hareketinin ivme kazandırdığı kadın hakları mücadelesinin etkinleşmesiyle 1700'lü yıllarda sarsılmaya başlanmıştır. İlerleyen

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, umutyasargoc@gmail.com

dönemlerde kadınlar; ücret, eğitim ve istidamda eşitlik, tüm düzeylerde temsiliyet, ev emeği ve bakım yükünün paylaşılması, üreme hakları gibi taleplerle eril dünyaya meydan okurken şiddetle mücadele konusunda da toplumsal cinsiyet eşitliğini savunucu eserler yayımlama, şiddet gören kadınlara ve bu kadınların çocuklarına barınma, koruma, güçlenmeye yönelik hizmet sunacak kuruluşlar açma, kadınları eril baskıdan ve şiddetten koruyan yasalar çıkarma, toplum bilgilendirmesi vb. yollara başvurmuştur.

Kadına yönelik erkeğin uyguladığı şiddete karşı hareket 1970 lerde güç kazanmaya başlamıştır. İlerleyen dönemde grupla çalışmayı içeren Boston'da EMERGE, St. Louis'de RAVEN, Denver'da AMEND, Duluth'da DAIP vb. programlar başlatılmıştır. Bu aynı zamanda kadına yönelik şiddetle mücadelede erkeklerle çalışmanın da miladıdır.

Son kırk yılda kadına ve çocuğa yönelik şiddetle mücadelede şiddeti uygulayan erkeklerle yapılan çalışmalar dünya genelinde ivme kazanmışsa da Türkiye'de benzer bir ivme/eğilimden söz etmek mümkün değildir. Bu bakımdan 2014 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Ankara İl Müdürlüğü, SYDV ve SABEV tarafından başlatılan ve şu anda Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü bünyesinde devam eden Şiddet Uygulayan Erkeklerle Çalışma Programı bir ilktir.

Süreç

Söz konusu çalışma Aile ve Sosyal Politikalar Ankara İl Müdürlüğü, Ankara Valiliği SYDV (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı) ve SABEV (Sosyal Hizmetler Araştırma, Belgeleme, Eğitim Vakfı) ortaklığı ile 2014 yılı Nisan ayında başlatılmış bir psiko-eğitim projesidir. Proje kapsamında öncelikle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Ankara İl Müdürlüğü'nde görevli sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimci ve öğretmenlerden oluşan 24 kişilik bir gruba toplumsal cinsiyet eşitliği temelli bilişsel davranışçı yaklaşım odaklı eğitimci eğitimi verilmiştir. 10 kadın ve 14 erkekten oluşan bu gruba verilen eğitimin konuları şiddet ve şiddet türleri; şiddetin uygulayana, mağdura ve tanık olana

etkisi; biyolojik/toplumsal cinsiyet; motivasyonel görüşme, iletişim ve erkeklerle çalışma ilkeleridir.

Eğitimin tamamlanmasından sonra çoğu sosyal hizmet merkezlerinde görevli 10 meslek elemanına birer vaka verilerek uygulama başlatılmıştır ve uygulayıcılara projenin koordinatörü tarafından haftalık düzenli süpervizyon verilmiştir. İş yoğunluğu, aynı meslek elamanın çok sayıda vaka ile çalışması gibi nedenlerle yaşanan personel sıkışıklığı sonucunda zaman içinde sorumlu personel sayısı giderek azaltılmıştır. Program hâlihazırda, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi'nde görevlendirilmiş bir erkek meslek elemanı sorumluluğunda, Ankara'daki üniversitelerin sosyal hizmet/psikoloji bölümlerinde gelen stajyer, araştırma görevlisi/doktora öğrencisi kadın profesyonellerin desteğiyle sürdürülmektedir.

Uygulamanın yasal dayanağı 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine dair kanundur. Bu kanunun destek hizmetleri ile ilgili 15. Maddesi'nde şiddet uygulayan kişiye teşvik edici, aydınlatıcı ve yol gösterici mahiyette olmak üzere, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri tarafından öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik olarak farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programları uygulanması öngörülmektedir. Söz konusu kanunun ilgili maddeleri, Türkiye'nin onaylayan ilk ülke olduğu, 18 ülke tarafından imzalanmış olan İstanbul Sözleşmesi'ne (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi) dayandırılmaktadır. İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik şiddet konusunda en kapsamlı sözleşmedir. Sözleşme uyarınca taraf devletler, şiddet uygulayanla eğitim ve rehabilitasyon çalışmaları yapmayı taahhüt etmektedir.

Katılımcılar ve Amaç

Eğitim programına 6284 sayılı yasa kapsamında hakkında eğitim tedbiri kararı verilen kişiler ve kendi yazılı talepleri ile başvuran

gönüllü kişiler katılmaktadır. Haklarında mahkemeler tarafından eğitim tedbiri kararı alınan şiddet uygulayan erkekler programa resmi yazı ile çağırılmakta, gönüllü katılımcılar ise sosyal hizmet merkezleri, aile danışma birimleri, hastanelerin sosyal servisleri tarafından yapılan yönlendirmeler ve kişisel başvurular aracılığıyla programa dâhil olmaktadır. Gruplarda yaş, eğitim, gelir, aile birliği durumlarına göre heterojen gruplar oluşturmak tercih edilmektedir. Heterojen gruplar, farklı kişiler/deneyimler arası öğrenim, farklılıklar üzerinden karşılıklı etkileşim, davranışların örnek alınması/alınmaması gibi nedenlerle tercih edilmektedir.

Programın temel amaçları şiddet uygulayan erkeklerde şiddet davranışı üzerine farkındalık/değişim sağlamak, şiddet davranışının kadın ve çocuk üzerindeki etkileri hakkında farkındalık/değişim sağlamak (kadın ve çocukla empati), şiddetsiz bir ilişki/aile ortamının oluşturulmasında sorumluluk almaya yönelik farkındalık/değişim sağlamaktır (eş/sevgili/partner ve baba olarak).

Yaklaşım, Yöntem ve Teknikler

Program öfkenin ortaya çıkışına, öfkenin şiddete dönüşümüne, şiddetin sosyal ilişkilere ve bireyin yaşamına olumsuz etkilerine ilişkin farkındalık geliştirmeye yönelmektedir. Öfkenin kontrol edilmesini sağlayacak özyönetim becerilerinin, duygu ve davranış kontrolünün, sorun çözme ve sosyal becerilerin geliştirilmesinde bilişsel davranışçı yaklaşım esas alınmaktadır. Bu temel yaklaşım toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik vb. şiddet biçimlerine neden olduğuna dair bilinç yükseltmeyi amaçlayan bir toplumsal cinsiyet perspektifiyle birleştirilmektedir.

Bilişsel davranışçı yaklaşıma göre geçmiş yaşam deneyimleri, öğrenilmiş tutum ve davranışlar bugünkü benliği ve bireyin tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ve şiddetin meşruiyetine ilişkin algılar da bilişsel ve toplumsal olarak yapılandırıldığından tercih edilen yöntemin, katılımcıların toplumsal

cinsiyet ve şiddet uygulamaya ilişkin bilişsel şemalarını, bu şemalar içerisinde yer alan otomatik düşüncelerini ve bilişsel çarpıtmalarını ortaya çıkararak toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı tutum ve davranış geliştirmeleri amacına hizmet edeceği varsayılmaktadır.

Bu doğrultuda doğru nefes egzersizi, öfkeyi yönetme tekniği (mola verme/time out), kontrat yapma, model olma, rol oyunları, yansıtma, mizahı kullanma, akılcı olmayan düşünce/yeni anlam atfetme, pozitif pekiştirme, tablollaştırma/yazılı çalışma/ev ödevi gibi tekniklerden yararlanılmaktadır.

Uygulama

Katılımcılar tespit edildikten sonra süreç her bir katılımcının sosyal öykülerinin alınması ile başlamaktadır. Katılımcıların tanınmasını ve uygulama sürecine hazırlanmasını sağlayan bu aşamada her katılımcı ile bir veya iki görüşme yapılmaktadır. Bu görüşmelerde aynı zamanda katılımcıya program bilgisi verilmekte ve süreçle ilgili genel kuralların belirlendiği bir kontrat yapılmaktadır. Eğitim süreci, bireysel görüşme ve/veya grup oturumları yolu ile 8 görüşme/oturumdan oluşmaktadır. Eğitim programından 2-3 ay sonra şiddet mağduru kadınlarla kontrol görüşmeleri yapılmakta ve şiddet uygulayan erkeğin gelişimi tespit edilmeye çalışılmaktadır.

Oturumlarda bir erkek ve bir kadın meslek elamanı birlikte grup liderliğini yapmaktadır. Bunun amacı eşitlikçi bir örnek/model oluşturma, gerginlik, çatışma ve tartışmalarda gelişmesi olası erkek dilinden kaçınmaktır.

Program boyunca çeşitli form ve ölçekler uygulanmaktadır. Bilgi Formu, Sosyal Öykü Formu, Şiddet Uygulayanla Değerlendirme Formu (son oturumda), Şiddet Mağduruyla Değerlendirme Formu (eğitimden 2 ay sonra), Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (ön-son test) sürecin başlatılmasında, takip edilmesinde ve değerlendirilmesinde kullanılan araçlardır. Ayrıca mahkemece alınan tedbir kararlarının

takibi amacıyla Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi taraması da yapılmaktadır.

Katılımcıların özgeçmişleri ve sosyal öyküleri alındıktan sonra eğitimci tarafından kendilerine program hakkında bilgilendirme yapılmakta ve sürecin sağlıklı işleyebilmesi için kuralları içeren bir kontrat yapılmaktadır. Ardından tanışma ve ısınma oyunları ile süreç başlatılmaktadır. Grup kuralları tüm katılımcılarla birlikte oluşturulduktan sonra yapılan ilk gözlem ve değerlendirmelerle birlikte bedenini tanıma ve nefes egzersizlerine geçilmektedir. Öfke duygusu hakkındaki oturumlarda hem duyguların tanınması hem de bedendeki yansımalarının fark edilmesine yönelik etkinlikler yapılmakta ve öfke kontrolü için “mola verme” ve benzeri teknikler üzerinde çalışılmaktadır. Katılımcılara şiddetsiz iletişim becerilerinin kazandırılması için temel iletişim becerileri, etkin dinleme, kendini ifade etme, iletişim engelleri gibi konularda etkileşim sürdürülmektedir. Bu aşamada katılımcıların kendi duygularını tanımaları ve bu duyguların kendi bedenlerinde yarattığı değişimleri fark etmeleri ile ilgili etkinliklere yer verilmekte, iletişimde duyguları kullanabilme ve empati yapabilme gibi alternatifler önerilerek eğitimin konuları birleştirilmektedir.

Toplumsal cinsiyet eğitim sürecinin önemli bir ayağıdır. Biyolojik ve toplumsal cinsiyet kavramları, cinsiyet rollerinin oluşum süreci ve erkeklik rollerinin avantaj ve dezavantajları üzerine yapılan etkinliklerle toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden kaynaklanan şiddet içeren ilişkilerin kadınlar kadar erkeklere de zarar verdiğine ilişkin bir kavrayış geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu doğrultuda şiddetin ne olduğu, türleri ve hem uygulayana, hem mağdur olana hem de tanık olana etkileri, erkeklik rollerinin şiddet davranışına nasıl yol açtığı, güç, kontrol, kıskançlık ve namus, şiddet döngüsü, kadın ve çocuk açısından erkekliğin ve babalığın anlamı üzerinde durulmakta ve şiddetsiz, saygı temelli bir ilişki veya aile ortamının nasıl oluşturulacağı tartışılmaktadır. Sonuç olarak da değişim için temel

motivasyon kaynaklarının belirlenmesine ve herkes için bir değişim planı oluşturulmasına çalışılmaktadır. Son oturumda katılımcılarla birlikte sürecin ve eğitimin değerlendirilmesi yapılarak eğitim sonlandırılmaktadır.

Sahadan Notlar

Aktif dinlemenin yoğun kullanıldığı sosyal öykü görüşmesinde, erkeklerin aktif dinlenmeye ve duygu paylaşımına duydukları özlemin açığa çıkması ve bunun dile getirilmesi durumu ortaya çıkmıştır. Katılımcı erkeklere saygı gösterilmediği takdirde bu tip bir etkileşim sürecinin onların bir erkek olarak yaşadıkları güvensizliği artırması muhtemeldir ve bunun sonucunda da şiddet onlar için doğal bir telafi yöntemi olmaya devam edecektir. Nitekim yapılan görüşmelerde yetişme tarzı, duygu paylaşımı, empati yoksunluğu, erkeğin acizliğinin görülmesinin istenmemesi gibi konular öne çıkmaktadır. Katılımcıların öfke kontrol programına katılmak zorunda bırakılmalarına tepkili olduğu gözlenmiştir. Bunu küçük düşürücü bir durum, hak etmedikleri bir ceza olarak görmektedirler. Bu algılarını değiştirebilmek için grup sürecinin bir değişim fırsatı olduğu vurgusu süreç boyunca tekrarlanmıştır.

Katılımcıların çoğunun, sorunu kabul etmek ve çözüm üzerinde çalışmak konusunda ilk oturumlarda dirençli olduğu görülmüştür. Grup liderleri üyeler arası etkileşimi artırarak gruba yönelik olumlu algıyı güçlendirmeye yönelik çalışmıştır. Grup kendi istekleri dışında bir araya gelen üyelerden oluştuğu için grup bilincinin gelişmesi zaman almıştır. Grup içinde uyumlu çalışma, harekete geçmek için direncin kırılması amacıyla grup kolaylaştırıcıları birçok oturumda ısınma ve etkileşim etkinlikleri gerçekleştirmiştir. İlk oturumlarda yapılan etkinlikler üyelerin birbirlerini daha yakından tanımalarını, birliktelik ve değişim ortaklığı kurmalarını amaçlamışken ileri aşamalarda gerçekleştirilen etkinlikler katılımcıların bilişsel çarpıtmalarını fark edip düzeltmelerini, dirençlerinin ve değişimi gerçekleştirmeye yönelik güçlü yanlarının farkına varmalarını

sağlayan, kendi kendilerini değerlendirmelerini amaçlamıştır. Grubun ilk oturumlarında katılımcıların çoğunluğunun tutumu değişime güçlü bir direnç gösterdikleri izlenimi verse de zaman içerisinde grubun direncinin kolaylaştırıcıların yönlendirmeleri, grup dinamiklerinin etkili kullanımı aracılığıyla çözülmeye başladığı gözlenmiştir. Üyelerin çalışmalara katılımdaki girişkenlikleriyle birlikte eylemleri üzerine düşünme çabalarının da arttığı gözlenmiştir. Ancak değişimi kabul etmek her katılımcı için kolay görünmemektedir.

Katılımcıların özellikle eylemlerinin sorumluluğunu üstlenmede, duygularını dışa vurmada ve “ben dili”ni kullanmada güçlük çektiği gözlenmiştir. Bu iki durumun birbiriyle bağlantısı gözetilmeli, farklı tekniklerle tutum ve davranışın etkilerine yönelik anlayış geliştirme daha fazla çalışılmalıdır.

Süreç içerisinde oturum temasına uygun açıklayıcı ve yansıtıcı tekniklerden yararlanılmıştır. Özellikle cinsel şiddetin kadın üzerindeki etkisinin ele alındığı oturumda katılımcıların daha fazla etkilendiği fark edilmiştir. Ancak yine de söz konusu kadın-erkek eşitliği olduğunda erkeklerin daha az duyarlılık gösterdiği, kadının güçlenmesini kendileri için bir hak kaybı olarak gördükleri ve buna karşı çıktıkları gözlenmiştir.

Oturumlarda rol oynama, rol değiştirme, yansıtma tekniklerinden sıklıkla yararlanılmıştır. İlk uygulamalarda katılımcılar ciddiyetlerini koruyarak rollere girmekte güçlük çekmiştir. Katılımcıların bazılarının bu uygulamaları oyun gibi gördükleri, bu nedenle ciddiye almadıkları gözlemlenmiştir.

Grup liderleri rolleri kendileri canlandırarak uygulama örnekleri gösterdikten sonra üyeler yaşantılar üzerinden çözümlenmeler yapmaya başlamış, bu kendini keşif sürecine dönüşmüştür. Bu dönüşüm katılımcılar tarafından da ifade edilmiştir. İlerleyen oturumlardaki uygulamalar amaç odaklı ve daha ciddiyetle gerçekleştirilmiştir. Az sayıda üye bu konuda başarısız olmuştur.

Katılımcılar başta “gruba katılmak zorunda kalmamak için davranışlarımı değiştirmeliyim” tutumunun sekizinci oturumda “davranışım yanlış olduğu için bunu değiştirmeliyim” tutumuna dönüştüğü görülmüştür. İstendik değişimler tam anlamıyla sağlanamamış olsa da düzenli katılımcılarda farkındalık ve bilinç yükseltme sağlanabilmiştir. Grup çalışması sonunda düzenli katılımcıların şiddet uygulanması öncesindeki erken uyarı sinyallerini fark etme ve kendini kontrol etme konusunda gelişme kaydettiği, ancak toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda anlamlı düzeyde bilinç yükseltme sağlanamadığı görülmüştür. Kadına yönelik şiddet konusunda katılımcıların sorumluluk almaya başladıkları ve bu durumdan rahatsız oldukları gözlenmiştir. Adı geçen rahatsızlık duygusu, sorumluluk duygusunun yansıtılması olabilir.

Şiddet Uygulayanların Bakış Açıları

Şiddet uygulayan erkeklerin şiddeti fiziksel şiddet (vurma, tekmeleme, yumruklama vb.) olarak algıladıkları görülmüştür. Sözel şiddet (tehdit, beddua, bağırma vb.), duygusal şiddet (duygularına saygı göstermeme, şiddet için onu suçlama, aşağılama, çocukları kışkırtma vb.), cinsel şiddet (istismar, vücuduyla dalga geçme, pornografi izlemeye zorlama vb.), ekonomik şiddet (gelir hakkında bilgisiz bırakma, eşin kararı olmadan büyük karalar alma vb.) gibi şiddet türlerini eğitim sürecinde fark ettikleri söylenebilir. Şiddet uygulayan erkekler açısından en kabul edilmez olan ise artık şiddetin bütün türlerinin suç olduğu gerçeği ile karşılaşmak olmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Alguları

Katılımcıların toplumsal cinsiyet kavramları kadın-erkek eşitliği, namus, erkeklik kavramlarını anlama düzeyleri ve bunlara yaklaşımları eğitim sürecinin önemli konu başlıkları arasındadır. Şiddet uygulayanlar erkek ve erkeklik kavramlarını güçlü, kadının ve çocuğun koruyucusu, evinin ve ailesinin ihtiyaçlarını karşılayan, sahip çıkan, kontrol eden gibi toplumsal cinsiyet yüklü kavramlarla ifade etmektedirler. Namus kavramına bakış açılarını, kadının namusunun

koca/sevgili yani erkek tarafından koruması gibi yine toplumsal cinsiyetin yüklediği değerlerle açıklamışlardır.

Şiddet uygulayanlar, kadın erkek eşitliğinin son yıllarda kadın hakları ile ilgili yapılan yasal düzenlemelerle sağlandığını hatta kadınların erkelerden daha üstün duruma geldiği düşünmektedirler. Bu durum çalışma boyunca karşılaştığımız ve şiddet uygulayan direncinin kırılmasında üzerinde yoğun olarak çalışılan bir ironiye tekabül etmektedir.

Şiddet uygulayanlar kıskançlık kavramını sevginin bir belirtisi ve sonucu olduğunu düşünmektedirler. Bu düşüncelerini 'seven insan kıskanır' cümlesi ile pekiştirmektedirler. Şiddet uygulayanların kontrol etme araçları olarak cep telefonunu, parayı ve erkeğe yüklenen toplumsal rollerini yaygın olarak kullandıkları tespiti yapılabilir. Çalışma boyunca "Kıskançlığınızı tetikleyen nedir? Hangi ihtiyaçlarınızın karşılanmadığını düşünüyorsunuz?" soruları üzerinden kıskançlığın tetiklediği kontrol etme, kontrol altına alma davranışının nasıl oluştuğu tartışılmaya çalışılmıştır.

Duygular ve Değişim

Şiddet uygulayanların duyguların (mutluluk, üzüntü, öfke, korku) varlığından haberdar olmadıkları, ilişkide duyguları yansıtmanın önemini bilmediklerine ilişkin değerlendirme yapılabilir. Bunun sonucunda duygu, düşünce ve davranışı ilişkisini anlamlandırmak ve hayatlarında karşılığını göstermek oldukça güç olmaktadır. Duygu ve davranışlarının oluşmasındaki düşünce faktörünü görmedikleri, ortaya çıkan ani refleks ve atakları da 'duygusal insanlarız' olarak açıkladıkları gözlenmiştir.

Şiddet uygulayanların duyguların yaşadığı anda (özellikle öfke duygusu) bedenin fiziksel ve davranışsal tepki verdiğine ilişkin bilgilerinin olmadığı görülmüştür. Şiddet uygulayanlar öfkelenmeye başladıkları anda bedende meydana gelen fiziksel belirtileri (faillerin kendi ifadeleri ile kalp atışının hızlanması, kan basıncının artması,

vücudun ısınması, baş ve boyun ağrısı, titreme, gözlerin açılması, nefes alış-verişin hızlanması, dişlerin ve yumrukların sıkılması) ve davranış belirtilerini (faillerin kendi ifadeleri ile sesin tonunun yükselmesi yani bağırma, ya da kısılması, sessiz kalarak aynı noktaya bakma, küfür etme, yalan söyleme) öğrenmeleri eğitim sürecinde olmuştur.

Özdeğerlendirme

Şiddet uygulayanların özdeğerlendirme yetersizlikleri bütün çalışma boyunca karşımıza engel olarak çıkmıştır. Zira şiddet uygulayan erkeklerin erkeklikle ilgili bir soruya kadınlardan bahsederek yanıt vermesi bunun dikkat çekici bir örneğidir. İçgörürü sahibi olamama, başkalarının ihtiyaç ve duygularını anlamama (empati yapamama) sıklıkla karşımıza çıkmıştır. Uygulamada, şiddet uygulayan erkeklerin özdeğerlendime, içgörü ve empati yoksunluğunun, erkeğin fitratında var olan cinsiyet farklılığından kaynaklandığına ilişkin yaygın ve yanlış bir öğrenme içinde olduğu gerçeği karşımıza çıkmıştır.

Çalışmada Karşılaşılan Güçlükler

Gönderilen çağrıya uyarak yanıt veren iletişime geçen her şiddet uygulayan çalışmaya ikna edilmiş ve çalışma yapılmıştır. Ancak tebligata yanıt vermeyen, sık adres ve iletişim bilgisi değiştirme gibi suçlu profillere özgü tutum ve davranışlar sergileyenlere (burada şiddet bir suçtur yargısını doğrulanıyor aslında) ulaşamamıştır. Kolluk gücünün burada daha aktif görevler üstlenmesi katılımı artırabilir. Fakat adalet sisteminin ve kolluğun, kadına yönelik şiddeti önlemede erkeklerle çalışma konusundaki bilgi eksikliği ve ötekileştiren tavrı diğer bir uygulama zorluğu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Katılımcıların eğitim programından yararlanma durumlarına ilişkin değerlendirmelerimize 'biz belli bir yaşa geldik artık yeni şeyler öğrenmemiz zor' şeklinde yanıtlarla savunma geliştirdikleri görülmüştür. Yetişkin eğitiminin zorlukları, içinde buldukları

duruma direnç geliştirme ve savunma psikoloji oluşturma eğitiminin handikapını oluşturmaktadır. Bu handikap grup dinamiğinin etkili yönetimi ve katılımcıların eğitim sonunda sağlayacakları fayda vurgulanarak aşılmaya çalışılmıştır.

Programın süresi 8 haftadır. Ülkemizdeki yetişkin erkek çalışmaları düşünüldüğünde bu süre uzun olarak düşünülebilir. Ancak şiddet davranışının aile, kültürel yapı, ataerkil öğrenme, yaygın yanlış tutum ve inanışlar gibi kökleri çok derinlerde olduğu düşünüldüğünde 8 haftalık süre bu konuda değişim sağlamada yetersiz kalmaktadır. Zaman yetersizliği nedeniyle 8 haftalık çalışma ancak bir farkındalık oluşturma düzeyinde kalmakta, tutum değiştirme açısından yeterince sonuç alınamamaktadır.

Uygulama hafta içi/gündüzlü hizmet veren bir kuruluştaki yürütüldüğü için, uygulamanın günleri ve saatleri hafta içi mesai saatleri arasındadır. Şiddet uygulayanların çoğunluğunun aktif çalışıyor durumda olmaları katılımı zorlaştırmaktadır. Uygulamanın diğer ülke örneklerinde de olduğu haftasonu ve/veya hafta içi akşam saatleri olacak şekilde düzenlemesi katılım açısından önem arz etmektedir.

Sonuç Olarak

Uygulama 2014 yılında başlamıştır. Geçen zaman diliminde şiddet uygulayan erkeklerle 50 bireysel, 22 grup çalışması (yaklaşık 250 kişi) yapılmıştır. Bu yazıdaki değerlendirmeler bu uygulama deneyiminin bir sonucu olarak görülebilir. Şiddet uygulayan erkeklerle çalışmada ülkedeki şiddetin yaygınlığı, ülkenin ekonomik, siyasi, kültürel koşulları göz ardı edilmemelidir. Şiddet uygulayan erkeklerin günlük aile yaşamını idame ettirecek, beslenme, temizlik, çocukların özbakım ihtiyaçlarının giderilmesi konularındaki bilgi/beceri eksikliği çalışmada karşımıza çıkmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında erkeklik rollerin oluşum aşamalarındaki toplumsal yüklemelerin payı yadsınamaz.

Şiddet uygulayan erkeklerin eş, sevgili, partner, iş ilişkilerinde ve hatta hayatın günlük akışı içinde karşılaştıkları, temel iletişim becerileri (dinleme, etkin dinleme, kendini ifade etme gibi) ile rahatlıkla çözebilecekleri sorunlara, çözüm üretmede bilgi/beceri eksikliği içinde oldukları çalışmada karşımıza çıkan diğer bir durumdur. Erkek, iletişimle sorunları çözemediği durumda şiddeti bir sorun çözme aracı kullanmaktadır.

Son yıllarda kadın örgütlerin yoğun mücadeleleriyle gerek yasal düzenlemelerde gerekse de toplumsal hayatın içerisinde kadınların daha görünür ve katılımcı oldukları görülmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından gelecek adına umut vericidir. Bu umut verici durum erkekliğin hegemonyasının devamı açısından tehlike arz etmekte olup erkek açısından, erkek şiddetinin yaygınlaşmamasının aracı olarak düşünülebilir. Çalışmamızda bu durum, “kadınlar çalışma hayatına girdi, düzen bozuldu, roller karıştı, kim erkek kim kadın belli değil, para kazanan kadın erkeği dinlememeye başladı, boşanmalar arttı, bir de yasalar da artık kadınlardan yana ...” cümleleri ile karşımıza çıkmıştır.

Ülkemizdeki erkeklik, doğum öncesi, doğum, bebeklik, renkler, oyuncaklar, çocukluk, sünnet ritüeli, okul, sosyal çevre, askerlik, evlilik ritüeli, din, kahvehane, stadyum, hipodrom, erkek hamamı, birahane, bar, pavyon, erkek yurtları gibi süreçlerden ve mekânlardan/kurumlardan geçerek inşa edilmektedir. İnşa sürecinin arkasındaki binlerce yıllık tarihsel arkaplanı da unutmamak gerekir. Bu süreçler içinde geçerek oluşan erkeklik devam edebilmek için tahakküme - baskı, zorbalık ve şiddete- ihtiyaç duymaktadır. Şiddet uygulayan erkeğin zihin algısında şiddetin bu kadar normalleşmesinde bunun payı olduğu söylenebilir.

Erkek açısından baba olmak önem arz etmekte olup, soyun devamı, gücün göstergesi vb. nedenlerle de erkekliğin inşasında önemli bir etkeni de oluşturmaktadır. Babalık süreci aynı zamanda da yeni bir

birey oluşturma, erkeklik hallerinin temize çekilmesi gibi bir fark etmeye/değişime açık bir alan da ortaya çıkarmaktadır. Bu alan üzerinden babalık/erkeklik çalışmaları önem arz etmektedir. Çalışmamızda bu durumu beraber oldukları kadınlara göstermedikleri saygıyı, anlayışı, eşitliği, birey olmayı, olduğu gibi kabul etmeyi ve şiddetsiz iletişimi/ilişkiyi çocuklarına göstermekte daha ilgili/istekli olmaları olan erkeklerde tüm açıklığıyla görmek mümkün olmuştur.

Son yıllarda kadına yönelik şiddetle mücadelede sıklıkla dile getirilen, en yalın ifadeyle yaşanan bir hak ihlalinin soruşturulmasının, faillerinin bulunmasının, yargılanmasının ve cezalandırılmasının, suçtan mağdur olanların tazmin edilmesinin söz konusu olmaması olarak tanımlanan cezasızlık (özellikle adalet ve bir daha tekrarlanmaması garantisinin verilmesi gibi temel ilkeleri düşünüldüğünde) önem arz etmektedir. Bu çalışmada, cezasızlığın ortadan kaldırılması ile birlikte farkındalık ve bilinç yükseltme çalışmalarının yaygınlaştırılması gerekliliği ortaya çıkarmıştır.

Kadına yönelik şiddet sorunu kaynağı itibari ile bir erkeklik sorunudur. Erkeklik çalışması aynı zamanda bir kadın çalışmasıdır. Kuşkusuz bu cümlelerin sayısı artırılabilir. Bu cümlelerin kendisi aslında karşı karşıya kaldığımız sorunun binlerce yıllık bir geçmişi olduğu gerçeğini barındırmaktadır. Şiddet uygulayan erkeklerle yapılan çalışmaların ve erkeklik çalışmalarının tarihinin dünya da son 50 yıl olduğu gerçeğini düşündüğümüzde bireysel/toplumsal düzeyde zor ve uzun bir süreç bizi beklemektedir. Ülkemizde şiddet uygulayan erkeklere yönelik programlı, yasal alt yapısı tanımlanmış ve uygulama yaygınlığı olan bir çalışma henüz hayata geçirilmemiştir. Bu çalışmalarının hayata geçmemiş olmasında uygulayıcı merciinin kim olacağı sorusundaki belirsizlik önemli bir etkidir. Bu belirsizliğin ortadan kalkmasıyla birlikte şiddet uygulayan erkeklere yönelik çalışmaların kurumsallaşması ve yaygınlaşmasında, Ankara ilinde yapılan bu çalışma, bir sıçrama tahtası işlevi görecektir.